

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל

דת ומדינה בישראל

מעקב חקיקה, פסיקה ומדיניות

המרכז
לפלורליזם
יהודי

תמוז תש"ס
יולי 2000

על שומרי מצוות ודמוקרטיה

השמירה על שלושת שופטי בית המשפט העליון שדנו בערעור של אריה דרעי תוגברה לאחר פרסום פסק הדין ביום 12 ביולי 2000, בעקבות איומים בטלפון (ידיעות אחרונות, 14.7.00). ראשי ש"ס מיהרו להכריז על חודש עצרות נגד בית המשפט העליון, להכריז על דרעי "נלסון מנדלה של הציבור החרדי בארץ". דרעי עצמו אמר, כי "הסכנה הגדולה ליהדות היא מבית המשפט העליון" (מעריב, 13.7.00). הרב העומד בראש תנועת ש"ס, הרב עובדיה יוסף אמר, כי לבית המשפט העליון "יש תורה של גויים" וכי "השטן מטעה אותם" (הארץ, 13.7.00).

אם יש משהו מדאיג מאוד לאחר פרסום פסק הדין על הערעור של דרעי, זאת המתקפה המחודשת של הממסד החרדי על מערכת השיפוט, בעיקר על בית המשפט העליון.

אין זה חדש. זאת השיטה של הממסד החרדי, אשכנזי וספרדי ללא הבדל: לתקוף את בית המשפט העליון על פסיקות והחלטות הנוגדות את דרכם והשקפת עולמם של החרדים כממסד (לאו דווקא היחיד), או כאשר אישים מחוגי החרדים עומדים למשפט. זו שיטה מסודרת של דיבור ומעשה נגד בית המשפט העליון, שאינה אלא ביטוי "למלחמת התרבות והמעמדות" של פסיקות "הפוגעות ביסודות הדת והיהדות, ללא כל התייחסות למורשת הנצחית של העם היהודי", כפי שמנוסחים הדברים בעיתון החרדי "המודיע", מעטו של חיים אשר ברגמן (המודיע, 14.7.00).

זאת התקפה על השיטה של המדינה האזרחית הדמוקרטית מול תרבות של קהילה סגורה המצויה תחת שלטון ללא מצרים של רבנים, וכיום גם של מפלגות פוליטיות. כל סדק בחומה הסובבת את הקהילה מאיים על המשך קיומה ועל שלטון הממסד הרבני-החרדי וזרועותיו הפוליטיות. "צדק שיפוטי מוחלט יכול להעשות רק בבית משפט המתנהל על פי דין תורה", סבור המודיע. "רק תורת אלוקים חיים מסוגלת להבטיח צדק מוחלט" (המודיע, 13.7.00).

לאורך כל שנות משפט דרעי החריף הממסד של ש"ס את מתקפת ההשמצות: לא זו בלבד שדרעי זכאי, לטענתם, אין זה אלא גזר דין כנגד קהילה שלמה של שומרי תורה ומצוות ספרדים. "הם מאמינים כי הוא חף מפשע, שזו אינה אלא התנכלות להתעצמותו הפוליטית של הציבור הספרדי שומר התורה והמצוות (המודיע, 13.7.00).

בית המשפט פועל על בסיס עקרונות של מדינה אזרחית, דמוקרטית. במידה לא מועטה על-פי מוסר שיסודו בתנ"ך. "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף?" פנו משה ואהרון אל האלוהים בביקורת, שהצילה את עדת בני ישראל מפני חטאי קורח (במדבר, ט"ז). "איש בחטאו...". פוסקים כל נביאי התנ"ך (למשל, דברים, כ"ד, 16). לא העדה היא הקורבן לחטאיו של מנהיגה, חטאים שהתורה עצמה יוצאת נגדם במלוא התוקף.

וכבר יש מי שמבחין בסדקים בחומת המערכת המשפט הדמוקרטית בחרדה רבה. את "מבחן בוזגלו" שאינו נותן הנחות למנהיגי הציבור על חטאיהם, עבר בית המשפט בהצלחה, קובע המשפטן משה נגבי. בית המשפט עמד בפני המאמצים הבלתי נלאים של דרעי ואנשיו לשבש את הליכי המשפט, כולל הציתות הפלילי לטלפון של מפכ"ל המשטרה, יעקב טרנר והנסיון, לכאורה, לסחוט באיומים מנוי יועץ משפטי "נוח" לדרעי (פרשת בראון שגם היא תיק שעדיין תלוי נגדו).

החשש הוא, סבור נגבי, שהלחץ על המערכת השיפוטית הדמוקרטית נותן את אותותיו: "אין מנוס מן התחושה שבעשור שחלף מאז נפתחה חקירת דרעי חלה שחיקה קשה בנחישות הרשויות החוקרות והתובעות לאכופ את מבחן בוזגלו על חשודי צמרת" (מעריב, 14.7.00).

מיכל סלע
עורכת

חוקי יסוד

חוק יסוד: החקיקה מתעכב

מעקב

סיעת ש"ס מיד לאחר שנעשה הסדר בינה לבין הממשלה. הצעת החוק היתה אמורה לעלות להצבעה ביום 18 או 19 ביולי. הסיעות החרדיות הודיעו, כי הפכו את ההצבעה על החוק להצבעת אי אמון בממשלה. לפיכך נדחתה ההצבעה.

החוק אמור להסדיר את הליך חקיקת חוקי היסוד וחוקים רגילים ולקבוע את הסדר ההיררכי ביניהם.

בכנסת מתעכבת הבאת חוק יסוד: החקיקה להצבעה בקריאה ראשונה בשל התנגדות הסיעות הדתיות לכל חקיקה המקדמת כינון חוקה למדינת ישראל.

במהלך חודש יוני ביקש יושב ראש הקואליציה, חבר הכנסת אופיר פינס-פז לא להביא את הצעת החוק להצבעה בקריאה ראשונה, משום שלדבריו אין רצון לעורר את מורת הרוח של

מיהו ישראלי

ישראלי ממוקף

הצעת חוק מרשם האוכלוסין (תיקון - רישום לאום), התש"ס-2000

1381/פ

לפי שעה נרשם הלאום של אזרחי ישראל על-פי הלאום של האם, בדרך כלל באחת משלוש האפשרויות: יהודי, ערבי, דרוזי. לעיתים לא נרשם דבר, או נרשם לאום הקשור בארץ מוצאו של האזרח. בישראל יש היום אזרחים רבים שאין להם לאום רשום או שהלאום זר להם, אינו קשור לעובדה שהם אזרחי מדינת ישראל ואין להם זיקה לארץ אחרת. בית המשפט העליון דן בשאלה הזאת בעבר וקבע, כי לא הוכח קיום של לאום "ישראלי" הנפרד מן הלאום היהודי. לפיכך סרב לבקשת העותר לרשום אותו בסעיף הלאום כישראלי (בע"א 630/70 טמרין נ' מדינת ישראל)

התיקון המוצע מתגבר על הבעיה בכך שהוא מאפשר רישום כפול, אך לגבי אזרחים שביקשו שלא לרשום להם רישום נוסף (כגון "רוסי" למי שהוא בן לאם רוסייה) ייוותר רק הלאום הישראלי.

הכנסת דחתה פעמיים במהלך חודש יולי את ההצבעה הטרוםית על הצעת החוק לרשום במרשם האוכלוסין כל אזרח בישראל כישראלי, ולהוסיף כרישום משני את הגדרת הלאום היחודית לכל אדם. את ההצעה הביא לכנסת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין (מרצ) ביוזמת פרופסור עדנה מרגלית-אולמן, יושבת ראש האגודה לזכויות האזרח בישראל. מאמר פרי עטה בנושא הזה התפרסם בעיתון הארץ ביום 16.1.2000. אפשר לקרוא את המאמר באתר האינטרנט של המרכז לפלורליזם יהודי, www.irac.org במדור: "מיהו יהודי". בשל הנסיבות הפוליטיות בכנסת בימים אלה לא הובאה ההצעה להצבעה.

דברי הסבר

הרעיון של לאום ממוקף מוכר במדינות מהגרים: ישראלי-יהודי, ישראלי-ערבי, ישראלי-דרוזי. סימון כזה משקף את המציאות המורכבת והזהות העצמית המורכבת של הפרט בחברה רבת-תרבותית.

מיהו יהודי

החרדים דורשים לצמצם את מושג הגיור בחוק השבות

הצעת חוק השבות (תיקון – גיור כהלכה), התש"ס – 1999

1035/פ

המאבק הזה בגיור הליברלי מתנהל בצורה אינטנסיבית מזה כחמש שנים וכולל הצעות חוק בנושא הזה והפעלת לחץ כבד על בית המשפט שלא ייפסקו בעניין.

יתרה מזאת, באמצעות התיקון הזה בחוק השבות מבקש הממסד החרדי לצמצם את זכות העלייה לישראל. בית המשפט העליון פסק כי מי שנתגייר בחו"ל בפני כל בית דין מוכר, הוא יהודי לצורך מרשם האוכלוסין וחוק השבות. אם יתקבל התיקון המוצע תכריז מדינת ישראל כי היא מתנכרת לרוב המכריע של יהדות העולם ולרבניה הרפורמים והקונסרבטיבים (בארה"ב: 80%).

ההצעה הזאת מנוגדת לאופייה היהודי הדמוקרטי של מדינת ישראל. ראוי, כי הכנסת תעמוד על המשמר ותדחה תיקוני חוק מעין אלה, המבקשים להפוך את ישראל למדינת הלכה, על חשבון חיי משפחות יהודיות וסכנה של התלקחות סכסוך בין ישראל ליהודי התפוצות.

דרישה להכרה בגיור מתקדם ומסורתי

מעקב אחר דיוני בית המשפט

בית המשפט העליון קיים ביום 5 ביולי 2000 דיון נוסף בשורה של עתירות גרים על פי דרכן של היהדות המתקדמת והמסורתית, שהתגיירו בארץ ובחו"ל ומשרד הפנים לא הכיר בגיוריהם וכן בערעור המדינה על פסק הדין של נשיא בית המשפט המחוזי בירושלים, השופט ורדי זיילר, אשר חייב את משרד הפנים לרשום כיהודים גרים מתקדמים (רפורמים) שהתגיירו בארץ ובחו"ל (על הדיון הקודם, דת ומדינה בישראל, אפריל 2000).

במהלך חודש יולי ניסה חבר הכנסת שמואל הלפרט (יהדות התורה), ללא הצלחה, להביא להצבעה בקריאה טרומית את הצעת החוק, שאותה הניח על שולחן הכנסת ביום 6 בדצמבר 1999. הלפרט דורש, כי במקום שבו כתוב בחוק השבות, כי יהודי הוא מי שנולד לאם יהודיה, או שנתגייר ואינו בן דת אחרת, תוסף המילה "כהלכה" לאחר המלה "נתגייר".

ביום 5 ביולי 2000 ביקש הלפרט לקיים הצבעה, אך משראה, כי קטן הסיכוי לקבלה, משך את הצעתו.

דברי ההסבר אומר הלפרט במפורש: "הואיל והמושג 'גיור' הוא מושג הלכתי והדבר לא הובהר בצורה חד משמעית בחוק הקיים, באה הצעת התיקון להבהיר זאת באופן שיוכר רק גיור כהלכה, כמופיע בשולחן ערוך".

בתגובה לכוונה לתקן ברוח ההלכה האורתודוקסית את חוק השבות, כתב הרב אורי רגב, ראש המרכז לפלורליזם יהודי, ביום 4 ביולי 2000 אל ראש הממשלה, כי יש לעמוד על המשמר, כדי לא לחזק חוקים ברוח היהדות החרדית, המתכחשת למציאות הפלורליסטית של היהדות בישראל ובעולם. בין היתר, כתב רגב: "הם רוצים במדינת הלכה. עקרונות הדמוקרטיה וחופש הבחירה הם בעיניהם מושגים מגונים, שככל שיפגעו בהם הרי זה משובח".

דברי הסבר

הצעת החוק הזאת היא חלק מן המאמץ המתקיים במישורים שונים של הממסד החרדי והמפלגות החרדיות למנוע כל אפשרות לתפישה ליברלית ופלורליסטית של המושג יהודי. באופן מצומצם יותר פועל הממסד החרדי למנוע הכרה ביהדות המתקדמת (הרפורמית) והיהדות המסורתית (קונסרבטיבית), ובתוך כך גם בגיור שנעשה בידי רבני היהדות הליברלית, בישראל ובתפוצות.

קבלת מעמד עולה מכוח גיור יהיה נטל ראייתי כבד יותר. העותרים טענו, כי אף שאין להם התנגדות לכך הדבר אינו מעשי ואין מקום לשני סוגי בדיקה. משרד הפנים טען, כי ההבחנה תפצל במעמד בין הרישום לבין מי שזכאי לעליה.

עניין נוסף בדיון היה המושג "הקהילה המגירת". משרד הפנים טען, כי היהדות המתקדמת והמסורתית אינן בחזקת קהילה מוכרת בישראל. על כך הגיבו השופטים עצמם בפליאה: הקהילות הרפורמיות והקונסרבטיביות הן בביור קהילה ואינן גוף קקיוני שקם אתמול.

נציגות המדינה טענו, כי החופש לקיים את חיי הדת הפנימיים של הקהילה אינו מחייב להעניק לה מעמד ממלכתי ואין בכך משום פגיעה בחופש הדת. בתגובה לטענת המדינה, כי רק הרבנות הראשית תחליט מה היא קהילה אמר השופט ברק: מדוע רק הרבנות היא מומחית לעניין, מדוע לא להעזר בראשי הקהילות האחרות?

אי ההכרה בגיור מסורתי של ילדים מאומצים עורר תהייה אם יש מקום לדון בבעיה הקשה הזאת על חשבון ילדים. על כך השיב רגב, כי בתי הדין לגיור מחייבים את המשפחה המאמצת לחתום על התחייבות לשמור שבת וכשרות ולשלוח את הילד לבית ספר דתי, דבר קשה למשפחות חילוניות.

בתשובה לשאלת בית המשפט, אם יש מקום לעכב את ההכרעה עד להשלמת חוק בעניין, השיב רגב, כי הדבר פוגע במשפחות העותרות ואין אפשרות לכפות על הרבנות בחוק לגייר את בוגרי אולפן הגיור המשותף. על ההתפתחויות בעניין הזה מומלץ לפנות לאתר: www.irac.org

חלקו של הדיון התמקד במכון הגיור המשותף לשלושת הזרמים ביהדות כדרך עוקפת להכרה בגיור מתקדם ומסורתי. נציגות משרד הפנים, עורכות הדין יוכי גנסין ונורית ישראלי טענו, כי בית המשפט המחוזי טעה בפסיקתו, כי היה ראוי לאפשר הסכמה ציבורית רחבה, לא לכפות הכרעה משפטית חד-משמעית. לדבריהן, משצובר מכון הגיור המשותף תנופה, יש בו משום פתרון לבעיית הגיורים הלא אורתודוקסיים. שכן, הרבנות מגלה נכונות לגייר את בוגרי המכון. השופטים עצמם הזכירו, כי הרבנות הראשית מתנגדת נחרצות למסקנות ועדת נאמן ולשיתוף הפעולה עם הזרמים הליברלים.

עורך הדין אורי רגב, המייצג את הגרים הרפורמים, טען, כי אין בכך לפתור את בעיית מי שכבר התגיירו ועניינם מונח בפני בית המשפט. כמו כן, התנועה המתקדמת והמסורתית לא תסכמנה לוותר על זכות רבניהן לגייר. יתרה מזאת, מדברי מנהל מינהל הגיור עולה, כי בוגר המכון המשותף שיצהיר כי הוא רפורמי בהכרתו לא תגייר אותו הרבנות הראשית.

בתגובה לטענה של נציגות המדינה, כי תצהיר של רב רפורמי המתאר את הליך הגיור, כזה שהוגש לבית המשפט המחוזי, אינו מספיק וכי מדרשת חוות דעת של הרבנות הראשית, העירו השופטים בכעס, כי אין לקבל את המשתמע, כאילו חוות הדעת של הרבנות מחייבת את בית המשפט ואין לו שיקול דעת עצמאי.

עניין אחר שעלה הוא האפשרות להבחין בין רישום במרשם האוכלוסין לבין הכרה ביהדות לצורך עליה מכוח חוק השבות. נשיא בית המשפט העליון, השופט ברק הציע לשקול אפשרות שלעניין רישום במרשם האוכלוסין תהיה רמת הוכחה קלה יותר ואילו לצורך

צה"ל

הצעת חוק אי גיוס תלמידי ישיבות

מעקב

פינס-פז, קולט אביטל וצאלח טריף. עוזי ברעם נמנע מהצבעה.
נגד הצעת החוק הצביעה סיעת מרצ. חברי סיעות סיעת ישראל בעליה והמפד"ל התפצלו בין תומכים ומתנגדים (הארץ 4.7.00).

ועדת כנסת לטיפול בחוק

ועדת הכנסת אישרה ביום 19 ביולי 2000 הרכב מיוחד של ועדה לטיפול בהמשך הכנת החוק, המבוסס על המלצות ועדת טל. זוהי ועדה המורכבת מנציגי ועדות החוץ והבטחון, הכנסת, החוקה, חוק ומשפט. בראש הוועדה עומד חבר הכנסת צאלח טריף (ישראל אחת).

הכנסת אשרה ביום 3 ביולי 2000 בקריאה ראשונה הצעת חוק המעגנת את ההסדר הקיים של דחיית שרות לתלמידי ישיבות. בעד הצביעו 52 נגד 43 שבעה נמנעו.

במפלגות החרדיות הביעו כעס על החלטת הליכוד להצביע נגד ההצעה.

דקות ספורות לפני ההצבעה הודיע ראש הממשלה, כי הוא רואה בהצבעה הצבעת אמון ולכן היא התקיימה מייד. בעקבות ההחלטה הזאת נאלצו לצאת מאולם המליאה חברי כנסת מישראל אחת המתנגדים לחוק, בהם יעל דיין, אבי יחזקאל, דליה איציק, אופיר

הצעת חוק שרות לאומי לגברים, התש"ס-2000

שרות לאומי, כמושג כולל ומקיף יותר מאשר שרות צבאי, קיים ברבות ממדינות אירופה. הנושא עולה מעת לעת בישראל, מוזכר כחלק מהמלצות ועדת טל ועורר חוגים שונים של אזרחים לפעול בציבור למען חקיקת חוק בעניין הזה.

לשרות לאומי שני יתרונות: הוא מאפשר לחייב כל אדם, ללא הבדל השקפת עולם ואורח חיים, לפעול למען החברה וקהילה. במסגרת המשימות המשתנות של צה"ל ואמצעי המלחמה השונים בימינו מבעבר, נשמעות דעות, כי אין עוד צורך בגיוס כל האוכלוסיה המצויה בגיל הגיוס.

חבר הכנסת גדעון עזרא (ליכוד) הגיש לכנסת הצעת חוק המבקשת לחייב כל גבר בן 18 עד 21 שאינו משרת בצה"ל לשרת בשרות לאומי בקהילה, כפי שייקבע בחוק. החוק אמור לחול על כל מי שנמצא כשיר לשרות צבאי. מי שלא יתייצב לשרות לאומי, לא יהיה זכאי לקצבת יוצא צבא, או כל קצבה, הטבה, או תשלום חלופי, שמהם נהנים מי ששרתו בצבא.

דברי הסבר

בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר, כי הכוונה היא ליצור צדק ושוויון בנשיאה במשימות לאומיות. הצעת החוק אינה מדברת באופן מפורש על החרדים, אך היא הובאה בהקשר של הדיון במסקנות ועדת טל והצעת החוק שהגישה הממשלה לכנסת.

כלכלה

קשיים במימוש חוק משפחות ברוכות ילדים

מעקב

דבר שבטרם ההצבעה על החוק יתקיים דיון ממושר, מתוך כוונה ברורה להשהות את קבלת החוק ככל האפשר.

תגובות

אין בהצעת החוק הזאת כדי להיטיב עם משפחות במצוקה שלהן ארבעה ילדים ופחות, משפחות חד הוריות, באותו מגזר חברתי המהווה את הקבוצה הגדולה ביותר במדינה של משפחות קטנות שהכנסותיהן נמוכות ביותר. חבר הכנסת אילן גילאון (מרצ) הציע לשנות את קצבאות הילדים כך שעבור הילד הראשון ועד הילד הרביעי תקבל המשפחה 5 נקודות קצבה עבור כל ילד, כלומר כ-850 ש"ח לילד, ועבור הילד החמישי ואילך תקבל המשפחה 3.5 נקודות זכות לכל ילד, כ-595 ש"ח.

פינס-פז אמר לאחר הדיון בוועדה: "זהו פשע פרלמנטרי וגנבת כספי הציבור לאור יום."

יושב ראש ועדת העבודה והרווחה, דוד טל: "אנשים שנולדו עם כפית של זהב בפה לא מבינים מהו מחסור, הם חסרי רגישות והבנה חברתיים ומפגינים אטימות בלתי מובנת."

חבר הכנסת יוסף פריצקי (שינוי): "החוק הוא פשע פרלמנטרי ושחיתות איזמה. הוא מקפח למשל, אמהות חד הוריות שיש להן ילד אחד, או הורים שכירים שיש להן שניים או שלושה ילדים ונאבקים בקשיים כלכליים יומיומיים. החוק הזה אומר למעשה לציבור: אם תעשו הרבה ילדים המדינה תתמוך בכם, וזאת על חשבון משלם המיסים. החוק מעודד את שני המגזרים הלא ציוניים במדינה, ובמיוחד את המגזר החרדי הלא יצרני במתכוון."

חוק משפחות ברוכות ילדים מסעיר את הכנסת, אך יותר מכך את משרד האוצר, המתריע, כי הוא קשה לביצוע מבחינת תקציב המדינה, גם לאחר הסכמה על צמצומו. החוק מוכן להצבעה שנייה ושלישית במליאת הכנסת בתיקונים העשויים להפחית את עלות ביצוע החוק מסכום של 1.6 מיליארד שקל בשנה לכדי 450 מיליון שקלים בשנה. הסכום הזה, שגם הוא נטל על תקציב המדינה, אינו מבחין בין מי שאינם זקוקים לכל סיוע כלכלי לבין משפחות מרובות ילדים שלהן סיוע מעין זה עשוי להקל מצוקה כלכלית.

דברי הסבר

לאחר שהחוק עבר בקריאה ראשונה בכנסת התקיימו מגעים אינטנסיביים בין שר האוצר, בייגה שוחט לבין יושב ראש ועדת העבודה והרווחה בכנסת, דוד טל (ש"ס) כדי להכניס תיקונים באופן שיהיה מעשי בהתחשב במגבלות תקציב המדינה. ביום 18 ביולי 2000 השלימה הוועדה את הכנת החוק להצבעה שנייה ושלישית, תוך ביטול שני סעיפים מרכזיים מתוך ארבעה: הארכת הזכאות של משפחה בקצבת ילדים עד הגיע הילדים לגיל 21, במקום גיל 18 והנחה בתשלום הארנונה העירונית למשפחות ברוכות ילדים בין 40% לפטור מלא מן המס.

הסעיפים שנותרו על כנם הם העלאת דמי מענק הלידה לכדי 40% מן השכר הממוצע במשק, החל בילד החמישי, לסכום של כ-2,400 שקלים וכן העלאת קצבת הילדים החל בילד החמישי לכדי 5 נקודות קצבה, בסכום של 850 שקלים לילד בחודש.

יושב ראש הקואליציה, אופיר פינס-פז (ישראל אחת) הגיש 200 הסתייגויות לחוק. פרושו של

שעון קיץ

הצעת חוק קביעת הזמן (הוראת שעה) התש"ס-2000

יהיה תאריך סיום תקופת שעון הקיץ גמיש ותלוי ביום שבו חל יום הכיפורים, המשתנה על פי מהלך שנת השמש: כאשר יחול יום הכיפורים לקראת סוף חודש ספטמבר, יסתיים שעון הקיץ לפניו. כאשר יחול יום הכיפורים בראשית חודש ספטמבר יסתיים שעון הקיץ בסוף חודש ספטמבר.

החוק מבטל את ההחלטה של שר הפנים הקודם, נתן שרנסקי, השר קבע באביב, כי שעון הקיץ יחל ביום 14 באפריל ויסתיים ביום 22 באוקטובר. את ההחלטה קיבל שרנסקי יום אחד לפני המועד האחרון המאפשר לשר הפנים להורות להחיל את שעון הקיץ ובלא שהתקיים דיון על כך בוועדת הפנים של הכנסת.

בעקבות ההליך השנוי במחלוקת הוגשה עתירה לבית המשפט העליון. בית המשפט הורה לוועדת הפנים של הכנסת לנסות להגיע לידי פשרה שתתקבל על כל המפלגות השנויות במחלוקת בנושא הזה (הארץ וידיעות אחרונות, 17.7.00).

הכנסת קיבלה ביום 19 ביולי 2000 חוק הקובע, כי השנה יסתיים שעון הקיץ ביום 6 באוקטובר 2000 בשעה 01:00. בארבע השנים הבאות יחל שעון הקיץ בתחילת חודש אפריל ויסתיים בסוף חודש ספטמבר, זוהי הצעת חוק משותפת של יושב ראש ועדת הפנים של הכנסת, חבר הכנסת דוד אזולאי (ש"ס) ויושב ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת אברהם פורז (שינוי). על הצעת החוק חתמו 64 חברי כנסת מכל הסיעות. הכוונה היא להשלים את החקיקה עד תום מושב הקיץ של הכנסת.

זוהי פשרה בין נציגי המפלגות החילוניות, התומכים בהארכת תקופת שעון הקיץ באופן קבוע עד סוף חודש אוקטובר, לבין נציגי המפלגות החרדיות, המבקשים לקצר ככל האפשר את תקופת שעון הקיץ ולהבטיח, כי תסתיים לפני יום הכיפורים. הפשרה הזאת תובא בפני בית המשפט העליון שלפניו מונחת עתירה בעניין שעון הקיץ.

יום הכיפורים יקבע את תאריך סיום התקופה

במסגרת הפשרה שאליה הגיעו חברי הכנסת

חקלאות

שנת שמיטה: נטל כלכלי או צדקה

עלות שנת השמיטה – 85 מיליון שקל

דיון על העלות הגבוהה של מערך הכשרות על החקלאים התקיים בוועדת ועדת הכלכלה של הכנסת ביום 10 ביולי 2000. נציגי החקלאים טענו, כי עלות הכשרות מגיעה לכדי 20 אחוזים מעלות יצור הפרי. במהלך הדיון אמר חבר הכנסת שלום שמחון (ישראל אחת), כי "השגחת הכשרות הופכת לעסק", וחבר הכנסת יוסף פריצקי (שינוי) העיר, כי "יש לשבור את המונופול של הרבנות הראשית". חבר הכנסת רביץ (יהדות התורה) סבר, כי המדינה צריכה לממן את הכשרות.

הממסד הדתי כופה על החקלאים היהודים במדינה להשמיד פרי עורלה, הפרי הגדל על העץ במשך שלוש השנים הראשונות מאז הנטיעה, כתנאי למתן הכשר לפרי. הדבר כרוך בהפסדים גבוהים לחקלאים. הממסד הדתי כופה גם קיום שנת שמיטה באורח מחמיר, הכרוך בנזקים כבדים לחקלאות. מרבית החקלאים אינם יכולים לעמוד בעלות הגבוהה הכרוכה בתשלום למשגיחי כשרות ובאובדן יבול. החקלאים אינם יכולים להתעלם מדרישות הכשרות, שכן גם סוחריו הירקות ורשתות השיווק כפופים להגמוניית הכשרות של הממסד הדתי, מתוך חשש מפני חרם צרכנים.

בהנחיות לחקלאים לקראת שנת השמיטה, מזהירה הרבנות הראשית, כי כל תוצרת חקלאית בשנה הזאת זקוקה לאישור כשרות מיוחד. בהנחיות הרבנות לא נכתב, כי עלות שכרם של משגיחי השמיטה ושאר תוספות לחקלאים מוערכת ב-85 מיליון שקל.

כדי לאפשר עבודה חקלאית בשנת שמיטה יוצר הממסד החרדי עבור החקלאים תחבולות: מכירת הקרקע לגוי, גידול ירקות על מצע המנותק מן הקרקע, כפי שיעשו, כנראה, בגוש קטיף וקניית תוצרת חקלאית מן הפלסטינים באוטונומיה. רשתות השיווק צוברות ירק ופרי במחסני הקרוו. חברת עוצמה, המתמחה בפיתוח עסקי שיווק למגזר הדתי, מעריכה, כי עלות הגידול על מצע מנותק מן הקרקע היא 24 מיליון שקל, העלות הנוספת לחברות המזון מוערכת ב-27 מיליון שקל והפסד ההכנסות לחקלאות ולמשק בגין הברת אדמות חקלאיות מוערך ב-30 מיליון שקל. משרד החקלאות הקציב 15 מיליון שקל לתמיכה בחקלאים שיעדיפו לא לעבד את אדמתם בשנת השמיטה (הדברים על שנת השמיטה התפרסמו בעיתון הארץ, 15.6.00).

התפישה הרפורמית: שמיטה לצורכי צדקה

במשך אלפיים שנות גלות נשארה המערכת החקלאית ההלכתית בגדר זיכרון רחוק, חסר משמעות כמעט לחלוטין. המצוות התלויות בארץ היו תלושות מן המציאות בחו"ל. אין פלא בכך שאותם חלקים מהמשנה העוסקים במצוות אלו אפילו לא זכו להתייחסות כלשהי בתלמוד הבבלי. המערכת כוללת תרומות, מעשרות, ביכורים, פיאה, ערלה, שמיטה, ועוד. בבסיס ההתייחסות לחקלאות עומדים עקרונות עמוקים ונשגבים: האדמה איננה רכוש הפרטי של אף אדם. היא דורשת מהיושבים עליה מסירות, אחריות, וענוה. כך, למשל, נאמר בספר ויקרא כ"ג: ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט, לעני ולגר תעזב אתם אני ה' אלהיכם.

אלפיים שנה עברנו נע ונד בעולם, ולא יכולנו

לממש את הפוטנציאל המוסרי הטמון במצוות התלויות בארץ. היה אפשר לצפות לכך שהמפגש בין עם ישראל לאדמת ארצו בתקופה המודרנית יליד תובנה חדשה, יצירה תרבותית וערכית. אך רבה האכזבה וגדולה ההחמצה. מתברר, שלא הצלחנו להתחבר אל הרבדים העמוקים והמשמעותיים של המצוות התלויות בארץ. הפכנו אותן למצוות התלויות בתקציבי המדינה. בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמאים, ובזבזנו מה שהיה יכול להיות לתפארת מדינת ישראל.

במדינה מתוקנת צריך לשמור את הזכות של ציבור גדול לקיים את הלכות שנת השמיטה ואין כל פגם בציון ייחודה של השנה השביעית. אבל צורם מאוד העדרו של כל יחס ערכי וחינוכי לעניין הזה ברמה הציבורית במדינת ישראל. מהי המשמעות בימינו של השבתת האדמה? איפה ההיבט החברתי? איפה הדאגה האקולוגית? במקום כל אלה המדינה משקיעה בפקחים ובפקידים.

שני הקיבוצים המזוהים עם התנועה ליהדות מתקדמת, יהל ולוטן, נמצאים בערבה מחוץ לתחומיה ההלכתיים של ארץ ישראל, כך שבאופן טכני הם פטורים מכל התייחסות לעניין השמיטה ולרוב המצוות האחרות התלויות בארץ. למרות זאת, מחפשים הקיבוצים האלה דרכים לציין את המצוות האלה בהקשרן הדתי-חברתי. בקיבוץ לוטן, למשל, יפרישו בשנת השמיטה הבאה למען נזקקים כעשרה אחוזים מתבואת השדות, כמימוש סמלי של הפסוק "ואכלו אביוני עמך". הקיבוצים האלה מצטרפים לחוגים שונים במדינת ישראל המחפשים ביטוי יהודי ללא פיקציות, ללא העמדת פנים.

תבוא עלינו שנת השמיטה הקרובה מלאה פטנטים, אך דלה בערכים. לא נגביר את המודעות לאדם השחוק והמנוצל ואף לא לאדמה השחוקה והמנוצלת. רק כשנתחיל להתמודד עם המסר החברתי הטמון בכל המצוות התלויות בארץ נוכל לשאוף למימוש הפסוק: כי תבאו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה' (הרב מיכאל מרמור).

סובלנות

שריפת מוסדות דת

במוצאי שבת, 24 ביוני 2000 הוצתה אש בבית הכנסת של היהדות המסורתית (קונסרבטיבית) בשכונת רמות בירושלים. ספרי התורה כמעט נשרפו, נזק נגרם למקום.

אלמונים גנבו ספר תורה מבית כנסת השייך לקהילה היהודית המשיחית בירושלים. בתוך בית הכנסת נמצאו כמה בקבוקים ובתוכם סמרטוטם ספוגי חומר דליק.

אלמונים ניפצו ביום 6 ביולי 2000 את שער הזכוכית של "היברו יוניון קולג", המכללה ללימודי רבנות של התנועה ליהדות מתקדמת בירושלים. על הקיר הסמוך ריססו את הכתובת "שטן". פגיעה ברכוש המכללה בידי אלמונים נעשתה גם שבועות אחדים קודם לכן (גרזולם פוסט, 7.7.00).

המשטרה הקימה צוות חקירה מיוחד החוקר כל מקרה בנפרד ואת האפשרות שיש קשר בין המקרים (קול ישראל 26.6.00, הארץ, גרזולם פוסט, 7.7.00). ביום 25 ביולי 2000 עצרה משטרת ירושלים שלושה צעירים תושבי שכונת רמות בירושלים, החשודים בהצתת בית הכנסת הקונסרבטיבי. השלושה הם חוזרים בתשובה (הארץ, 27.7.00).

הממסד הדתי האורתודוכסי אינו מגנה

חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית שלח נציגים אל בית הכנסת המסורתי להביע הזדהות עם הנזקקים ומחאה נגד המעשה. רק לאחר מכן פרסם ראש הממשלה דבר גינוי.

הרב הראשי מאיר לאו פרסם הודעת גינוי בלי להזכיר שמדובר בבית כנסת. מן הממסד החרדי איש לא גינה את המעשה.

רב שכונת רמות, הממונה בידי המועצה הדתית בירושלים, לא טלפן אל הקהילה שניזוקה, לא הופיע בעצרת מחאה שהתקיימה בבית הכנסת השרוף למחרת האירוע (הארץ, 2.7.00).

היושב ראש בפועל של המועצה הדתית בירושלים (שכהונתו מהווה עבירה על החוק,

ראו בעניין הזה העתירות בעניין המועצה הדתית בירושלים, www.irac.org) מגנה שריפת בתי כנסת, ואומר, כי יש למועצה תקציב לשיפוץ בתי כנסת. אבל לגבי בית הכנסת הרפורמי אינו בית כנסת: "אנחנו תומכים בבתי כנסת, לא במועדונים" (כל העיר, 30.6.00).

הרב ראובן המר, סגן הנשיא של כנסת הרבנים העולמית של היהדות המסורתית: "כל מעשי הוונדליזם נגד בית כנסת באמריקה או באירופה נעשו תמיד בידי אנטישמים... האווירה השוררת בישראל, שבה מוסיפים לשלול את הלגיטימציה של הזרמים הלא אורתודוכסיים ביהדות, היא שמניחה את המסד לפעולות כאלה" (מתוך מאמר, הארץ, 2.7.00).

הממסד החרדי נגד עדי יהוה

הממסד הדתי החרדי ממשיך ברדיפת חסידי עדת "עדי יהוה" עד כדי כפיית פיטורי אנשים מעבודתם והחרמת מוסדות ומפעלים המעסיקים את בני העדה הזאת.

בימים אלה מאיימים החרדים להטיל חרם צרכנים על קופת החולים מכבי, אם הקופה לא תנתק את קשריה עם רופא הנשים ד"ר קרל דה פריז, תושב קרית מוצקין, שלטענת הממסד החרדי הוא חבר בעדת "עדי יהוה".

חבר הכנסת מאיר פרוש (יהדות התורה), העומד בראש הלובי למאבק במה שהחרדים מכנים ארגונים מסיונרים, שיגר לאחרונה מכתב אל הנהלת קופת החולים מכבי ובו דרישה להודיע בפומבי על הפסקת העבודה של ד"ר דה פריז. במכתב נאמר, כי ארגון "יד לאחים", ארגון הפועל נגד "עדי יהוה", גילה כי הרופא מנצל את עבודתו כדי לחלק לנשים חומר ובו ציטוטים מן הברית החדשה, לטענת חבר הכנסת פרוש.

חבר הכנסת יוסי פריצקי (שינוי) שלח מכתב ביום 16 ביולי 2000 אל יושבת ראש קופת החולים מכבי, שרה דורון ולמנכ"ל הקופה, שבתאי שביט והודיע להם, כי אם ייכנעו

לא ייתכן שקופת חולים הנסמכת כולה על תקציב ציבור משלמי המיסים (הוא הציבור שח"כ פרוש אינו מייצג) תפסיק העסקתו של אדם מסיבות אמונה ופולחן דתי, כתב פריצקי.

הנהלת קופת החולים מכבי מסרה, כי בבדיקה במרפאה של רופא לא נמצא כל חומר הנוגע לתלונת פרוש.

לדרישתם של החרדים, שינוי תילחם בהם בכל האמצעים החוקיים שעומדים לרשותה. "פיטורי אדם בגלל אמונתו הדתית מזכירים משטרים פשיסטיים, או קומוניסטיים ברגעיהם האפלים ביותר. מדינת ישראל איננה מדינת הלכה והיא גם לא תאוקרטיה חשוכה של ימי הביניים. ישראל היא עדיין מדינה חופשית ודמוקרטית, שבה לכל אדם הזכות לאמונתו ולפולחנו הדתי.

נפלה הצעה לאסור חרם צרכנים

הצעת חוק העונשין (תיקון - חרם מסחרי) התש"ס-1999

פ/1088 מעקב

הפרסום, מחשש מפני חרם של הממסד החרדי.

חרם צרכנים כאמצעי דמוקרטי

חרם צרכנים הוא אמצעי דמוקרטי המקובל במדינות המערב. ארגוני צרכנים בארצות הברית מצליחים, הודות להתארגנות מתאימה, לעיתים להביא אפילו להורדת מחירים מופקעים ברשתות שיווק שונות.

לממסד החרדי קל מאוד להטיל חרם צרכנים. מרבית החרדים חיים בקהילות סגורות המקבלות על עצמן הוראות מפי ראשי הקהילה ורבניה, כולל הוראות עבור מי להצביע בבחירות לכנסת.

חרם צרכנים של הציבור החופשי הוא קשה יותר. הוא כרוך בהחלטה אישית של כל אדם להחרים מוצרים של מפעל הפוגע בעקרונות היסוד של הדמוקרטיה, בכבוד האדם, בערכים של חופש דת, או גם על גורם המפקיע מחירים.

פיטורין של אדם ממקום עבודתו בשל אמונתו הדתית הוא הליך חמור בכל חברה דמוקרטית. הוא חמור במיוחד בחברה יהודית, הנושאת בתוכה זכר תקופות ממושכות של יחס דומה ליהודים בשל אמונתם. על אחת כמה וכמה כאשר מפעל מפטר אדם ממקום העבודה שלו בשל אמונתו, רק משום שגורם בעל אינטרס פוליטי-מגזרי דורש זאת.

על מאמצים להתארגן בחרם צרכנים כנגד צעדים מעין אלה של הממסד החרדי ראו באתר האינטרנט "חופש". הנה כתובת האתר: www.hofesh.org.il

ברוב של 32 מתנגדים מול 13 תומכים נפלה הצעת החוק של סיעת שינוי המבקשת לאסור חרם מסחרי ולקבוע, כי מי שעושה זאת הוא בחזקת מאיים על אדם אחר בפגיעה שלא כדן בפרנסתו. בדברי ההסבר להצעת החוק אומרים בעלי ההצעה, כי מגזרים מסויימים מפעילים לחצים כלכליים על ספקי מוצרם ושרותים, כדי להניעם לפעול באופן שישרת את האינטרסים הצרים של אותו המגזר הצרכני. מבלי לומר זאת במפורש, מתכוונת הצעת החוק ליצור כלי שיאסור על הממסד החרדי להטיל חרם כלכלי על חברות מסחריות וכלכליות ועל נתני שרותים משום שהם מעסיקים אנשים שאינם לרוחו של הממסד החרדי או מקיימים קשרים עם חוגים שאינם לרוחו של הממסד החרדי.

בתי חרושת נכנעים ללחצי החרדים

לפני כחודשיים פיטר בית החרושת למוצרי מזון "ויטה" את אדוארדו קמפוס, מנהל כוח האדם במפעל, חרף העובדה שהיה עובד מצטיין, ותמורת סכום גדול של פיצויים. הפיטורים נעשו, לאחר שהממסד החרדי איים להטיל חרם על כל מוצרי ויטה.

בחודש מרץ 1999 פרסמה התנועה ליהדות מתקדמת לקראת חג הפסח "הגדה לקטנים" באמצעות פרסום מסחרי של רשת שוקן. ההגדה כללה פרסומים מסחריים, בין היתר של חברות אוסם, כרמל מזרחי ותנובה. לאחר איום בהטלת חרם על כל מוצריהן, פרסמו שלוש החברות בעיתונים של החרדים מודעות ובהן התנצלות על כך "שהוטעו" בידי בעל

חופש מדת

האם ראוי לכפות מוסדות דת על הציבור החילוני?

הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון יחוד שטחים למבני דת), התש"ס-1999

1554/9

המקרה של כרכום מעורר תהיות: בדרך דמוקרטית החליטו תושבי היישוב, כי אין הם זקוקים למקווה טהרה, כי אם יש תקציב ציבורי למבנה המשרת את הציבור, הם מעדיפים מוסדות חינוך. האם ראוי שהמדינה תכפה על הישוב לבנות מכספי הציבור מבנה שאין הציבור זקוק לו?

שבת במקדונלד'ס

ועדת הכלכלה של הכנסת דנה ביום 3 ביולי 2000 בעבודת בני נוער בחנויות למזון מהיר מקדונלד'ס בימי שבת.

שעה שחברי הכנסת מן הסיעות החרדיות דורשים לאסור על בני הנוער לעבוד בשבת, אמר חבר הכנסת יוסף פריצקי (שינוי): עבודה היא ערך בדיוק כמו שמירת מצוות, יש לכבד את רצונו של הנער לעבוד בשבת. למדינה אין שום אינטרס לאכוף חוק שעה שמדובר בעבודה בהסכמת הנער העובד והמעביד. לדבריו, החוק נאכף בצורה סלקטיבית. שר העבודה נותן היתרי עבודה לסדרנים ושמשים בבתי כנסת ומסרב לתת אישור לנערים החפצים להתפרנס בשבת.

דברי הסבר:

הנהלת מקדונלד'ס הורשעה ונקנסה

בשנת 1997 רשמו פקחים מטעם משרד העבודה דוחות נגד הרשת המפעילה את חנויות מקדונלד'ס ואת מנהלה, עומרי פדן, בעברה על החוק האוסר להעסיק בני נוער בשבת. ביום 4 ביולי 1999 הכריע בית הדין האזורי לעבודה בחיפה בתביעה הזאת והרשיע את החברה ומנהלה על פי החוק הזה. (פ' 810014/97 בית הדין האזורי לעבודה, חיפה).

הכנסת אישר ביום 12 ביולי 2000 בקריאה טרומית הצעת חוק של חבר הכנסת מאיר פרוש (יהדות התורה), המבקשת לכפות על כל ישוב ושכונה מבני דת בתוכניות המתאר.

על-פי ההצעה, בעת הכנת תוכנית מיתאר כלשהי היא תכלול הקצאת שטח לבניית מקווה טהרה בכפוף להיקף יחידות הדיור. כוונת החוק לחייב בניית מבני דת על קרקע ציבורית, ללא קשר לצורכי התושבים ומבוקשם.

הצעת החוק אושרה ברוב של 31 חברי כנסת מול 26 מתנגדים, 1 נמנע.

דברי הסבר:

האם חובה להקים מתקנים שאינם משרתים את הציבור?

בדברי ההסבר אומר פרוש, כי על-פי חוק התכנון והבניה הקיים הקצאת שטחים למבני דת היא עניין של רשות, לא חובה. "לפיכך, לעיתים לא הוקצו קרקעות למבני דת מובהקים, כמו מקווה ובית כנסת, במסגרת תוכנית ליישוב חדש, או לשכונה חדשה."

בדברים המצוטטים בעיתון "המודיע" אומר חבר הכנסת פרוש, כי הכוונה המפורשת היא לכפות על כל ישוב ושכונה מבנים לשרותי דת, גם אם תושבי המקום אינם זקוקים להם ומודיעים במפורש, כי הם מתנגדים לכך.

פרוש מזכיר את הישוב הקהילתי כרכום, בצפון הארץ. זהו ישוב שרוב תושביו חילונים והאסיפה הכללית במקום החליטה להתנגד להקמת מקווה טהרה במקום, לאחר שהתברר, כי משרד הדתות מנסה לכפות עליהם את המבנה הזה. פרוש אומר: "המקרה של היישוב כרכום שבו התנגדו התושבים החילוניים להקמת מקווה טהרה ביישוב לא יחזור עוד ובכל יישוב ושכונה יצטרכו להקצות שטח להקמת מקווה... (המודיע, 13.7.00).

ביום 6 ביוני 2000 ניתן גזר הדין בעניין הזה: על החברה הוטל קנס של 30,000 שקלים ועל פדן הוטל תשלום קנס בסך 50,000 שקלים.

חרף פסק הדין המשיכה חברת מקדונלד'ס להעסיק יהודים גם בימי שבת, בין היתר מטעמים אידיאולוגיים של התנגדות לכפייה דתית. זהו הרקע לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת.

בין מנוחה לדת

בוויכוח על עבודה בשבת יש להבחין בין שני יסודות עיקריים: היסוד האחד הוא הזכות הסוציאלית המוקנית לכל אדם לנוח יום אחד

בשבוע מעבודתו, זכות שראשיתה בסיפורי בראשית והיא מעוגנת בחוק כזכות למנוחה מעבודה יום וחצי בשבוע. היסוד השני הוא המסורת הדתית-התרבותית לקיים יום מנוחה בשבוע, כל דת יום המנוחה המסורתי שלה.

בתרבות החילונית השלטת היום כוללת מנוחת השבת גם יציאה לבלויים: קניות, בתי שעשועים, מוסדות תרבות, מסעדות, ספורט וכיוצא בזה. לעומת זאת, משרד העבודה, המצוי בשנים האחרונות בידי נציגי המפלגות החרדיות, נוהג הקפדת יתר באיסור על היהודים לעבוד בשבת, אלא אם ניתן היתר מפורש לכך. על כך המחלוקת.

מעלית שבת בכל בית מגורים

הצעת חוק התקנת מעליות שבת בבנינים רבי קומות ובבנינים ציבוריים (תיקוני

חקיקה), התש"ס-2000

מעקב, פ/1264

המיעוט את האפשרות לקבוע את פעולת המעליות בבניין. אחת הסברות כנגד הצעת החוק הזאת היא, כי מנגנוני קבלת ההחלטות הקיימים היום בכל הנוגע ליחסי שכנות מאפשרים למצוא פתרונות סבירים ללא כפייה, בוודאי לא כפיית צורכי היחיד על הרבים.

הכנסת הכינה לקריאה ראשונה את ההצעה להתקין בכל בית מגורים רב קומות ובכל בניין ציבורי שתי מעליות, כאשר אחת מהן תפעל כמעלית שבת. החוק לא יחול על ישובים לא יהודים. במסגרת הצעת החוק, די בדרישה של דייר אחד כדי להתקין מעלית שבת.

דברי הסבר

התיקון המוצע ישנה את המצב ויותר ביד

מינהל תקין

לסגור את משרד הדתות

הראשיים, רבנים רפורמים וקונסרבטיביים וראשי העדות הנוצרית, האיסלאמית והדרוזית. את ההצעה ליצירת מנגנון הידברות בין הדתות מסביר ביילין בהסדר השלום עם הפלסטינים, שיחייב טיפול משותף בכל ענייני הדתות ובעיקר בענייני ירושלים והמקומות הקדושים.

הרבנים הראשיים לישראל תומכים ביוזמה, לדבריהם, משום שיש בכך להרחיק השפעות פוליטיות מן הרבנות הראשית (הארץ, 16, 27 ביולי; ידיעות אחרונות, 18 ביולי, 2000).

שר המשפטים, יוסי ביילין פועל לסגירת משרד הדתות ולהעביר את העניינים שבהם מטפל המשרד למשרדי ממשלה אחרים. על-פי ההצעה, תעבור מחלקת השיבות של המשרד אל משרד החינוך, האחריות לשרותי הדת תעבור למשרד הפנים והמועצות הדתיות יבוטלו.

עוד מציע השר במסמך שהופץ בין עיתונאים, כי הרבנות הראשית תהפוך לאגף במשרד ראש הממשלה, כגוף מתאם. השר ביילין מדבר על הצורך ליצור מנגנון של שיתוף פעולה והידברות בין הדתות, שיהיה מורכב מהרבנים

חינוך

מימון בחוק למוסדות החרדים שאינם בפיקוח

הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – מוסדות חינוך מוכרים לא רשמיים),

תש"ס-2000

1352/פ

של בתי הספר הממלכתיים, מדרישות ההשכלה החלות על מורים בבתי הספר הממלכתיים, ומפיקוח סדיר של מפקחי החינוך, אך מוכרים בידי משרד החינוך. ההסדר הזה חל בעיקר על מוסדות הלימוד של הזרמים החרדיים הפועלים כעמותות.

הכנסת קיבלה בקריאה טרומית ביום 19 ביולי 2000 את הצעת החוק המבקשת לאפשר מימון 80% מן ההוצאות של בתי הספר של הזרמים החרדים, המכונים בלשון החוק: בתי ספר מוכרים.

דברי הסבר

הכוונה לבתי ספר הפטורים מהחובות הלימודיות

הצעת חוק:

חושך שבטו שונא בנו (התרת ענישה חינוכית) התש"ס 2000

1468/פ

בח"כים טיפשים במקל למטרה חינוכית בלבד" (מעריב, 20.7.00).

יוסי שריד (מרצ) "איפה נשמע שפרלמנט מתיר להכות ילדים?" (מעריב, 19.7.00).

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, יהודית קארפ, היא בין המתנגדים נחרצות לחוק הזה. כשם שהחוק אוסר לפגוע בגופו של אדם מבוגר, אין הוא יכול להתיר פגיעה בגופו של ילד, הזכאי ככל אדם, להגן על חרותו וכבודו, אומרת קארפ. יתרה מזאת, המסר החינוכי הניתן לילד מוכה הוא שזהו אמצעי כשר לפתרון בעיות עם חבריו הילדים, ואחר-כך עם חבריו הבוגרים (הטלוויזיה הישראלית, שבע וחצי, 19.7.00).

חבר הכנסת אברהם רביץ (יהדות התורה) לא הצליח להביא לידי הצבעה את הצעת חוק, על-פיה מותר להורה להכות את ילדיו, מבלי שהדבר ייחשב פגיעה בחסר ישע לעניין פקודת הנזיקין ולעניין כל דין.

על-פי ההצעה, "הורה חייב בחינוך ילדיו: בנסיבות מיוחדות הנובעות מהחובה לחנך, רשאי הורה להכות קלות באופן שאינו מזיק לגופם או לנפשם של ילדיו ובלבד שהמכה סבירה, ומתוך מחשבה חינוכית."

ההצעה לא הובאה להצבעה בשל התנגדות רחבה לרעיון שהסעיר את הכנסת. הנה מבחר תגובות:

יוסף פריצקי (שינוי): "אם תתקבל הצעת החוק של רביץ אגיש הצעת חוק המאפשרת לחבט

שוויון לערבים

אזרחי ישראל שלאומיותם ערבית

חברתיות, כלכליות, תרבותיות, דתיות ופוליטיות." החוק מגדיר את האוכלוסיה הערבית: "אזרחי ישראל שלאומיותם ערבית". אחד הסעיפים קובע, כי אין בכוחן של התקנות לשעת חרום לפגוע בחוק הזה (הארץ, 27.7.00).

הכנסת קיבלה בקריאה טרומית ברוב של 33 כנגד 21 חברי כנסת הצעת חוק של חבר הכנסת אחמד טיבי (תע"ל), הקובעת, כי "המיעוט הערבי זכאי לשוויון זכויות ולהעדר אפליה בחינוך, דיור, לשון, קניין, עיסוק, משפט, זכויות

עתירות על פי חוק חופש המידע

משרד הדתות ממשיך בסרוב למסור מידע

המרכז לפלורליזם יהודי נגד משרד הדתות

הפ' (ירושלים) 379/00

המשרד הסביר את סרובו לתת את המידע המבוקש בכך שמדובר בביקורות אקראיות, שאינן מספקות תמונה מלאה על המצב וקיים חשש לפגיעה במוסדות המבוקרים.

בעתירה טען המרכז לפלורליזם כי בהסתמך על פסק הדין בעניין עיתון "הארץ" חייב המשרד למסור את המידע, בצרוף הסתייגויותיו. עוד נטען בעתירה, כי הליך הביקורת הוא חובת המשרד ואין אפשרות לסרב למסור אותן בהסתמך על טענה, כי זהו בחזקת דיון פנימי, שעליו, על-פי חריג בחוק, יכול לחול חיסיון.

טענת המשרד, בדבר אפשרות פגיעה במוסדות המבוקרים אינה עומדת לו, משום שלא פנה כלל לבקש את עמדת המוסדות. העתירה תידון בחודש ספטמבר 2000.

קיומו של חוק חופש המידע אינו נהיר, כך נראה למשרד הדתות. ביום 2 במרץ 2000 פסק בית המשפט המחוזי בתל-אביב, כי המשרד נהג בניגוד להוראות החוק, כאשר מנע מידע מעיתון "הארץ". אין אפשרות לגוף ציבורי למנוע מהציבור מידע על אודות ממצאים חמורים שנמצאו בו, בטענה שיש לו השגות עליהם, פסק שופט בית המשפט המחוזי בתל-אביב, משה טלגם. עוד נפסק בעניין זה, כי אם יש למשרד הסתייגויות לגבי המידע, זכותו לצרף אותן. (הפ' 3662/00).

ביום 1 ביולי 2000 עתר המרכז לפלורליזם יהודי נגד משרד הדתות, בשל סרוב המשרד למסור דוחות ביקורת של מחלקת הביקורת במשרד הדתות על ישיבות וארגונים ארציים לתרבות תורנית, שבהם תומך המשרד וכל מידע נוסף הקשור לביקורת הזאת על המוסדות הנתמכים.

מידע על ניסויים בקופים

האגודה הישראלית נגד ניסויים בבעלי חיים נ' הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים

הפ' (ירושלים) 376/00

חוות מזור מגדלת קופים לשם מכירתם בארץ ובחול, למטרת מחקר וניסויים. בתשובה לבקשת האגודה נגד ניסויים בבעלי חיים לראות את ההיתר, השיבה הרשות, כי יש לשאול תחילה את דעת בעלי החווה, משום שמסירת המידע עלולה לפגוע בצד שלישי.

האגודה טוענת בעתירה, כי קיומו של היתר הנדרש על-פי החוק אינו יכול להיות "מידע העלול לפגוע בצד שלישי". העתירה תידון בחודש ספטמבר 2000.

האגודה הישראלית נגד ניסויים בבעלי חיים עתרה לבית המשפט המחוזי בירושלים, לאחר שרשות שמורות הטבע והגנים הלאומיים לא מסרה מידע, מאז חודש פברואר 2000, האם לחוות מזור לגידול קופים למטרת ניסוי יש היתר מתאים לעסוק בכך.

על-פי החוק להגנת חיות הבר משנת 1955, חייב מחזיק, או סוחר בחיית בר לקבל היתר מאת הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים, שהוסמכה לכך בידי שר החקלאות.

המועצות הדתיות

מעקב אחר עתירות

ירושלים

בג"ץ הוציא ביום 27.6.00 צו על תנאי המחייב את עיריית ירושלים לנמק בתוך 30 יום מדוע לא תבוטל בחירת מועצת העירייה להרכב המועמדים למועצה הדתית שאינו כולל את הרב עו"ד אורי רגב, נציג סיעות מר"צ וירושלים עכשיו ומדוע לא ייקבע, כי רגב כלול ברשימת נציגי העירייה למועצה הדתית. 14 מחברי המועצה אשר הצביעו בעד ההחלטה הזאת נדרשו להשיב גם הם לעתירה. העותרים טוענים, כי מועמדותו של הרב רגב נפסלה משום שהוא רב רפורמי ובשל הסירוב העקבי של החוגים האורתודוקסיים לשבת עם יהודים לא-אורתודוקסיים במועצה הדתית בירושלים (בג"ץ 2959/00).

ערד

בג"ץ הוציא ביום 12.7.00 צו על תנאי המחייב את השר לענייני דתות ואת ועדת השרים מכוח חוק שרותי הדת היהודיים להשיב בתצהיר בתוך 45 ימים מדוע לא יבוצע הליך חילופי גברי בו ימונה למועצה הדתית בעיר נציג קונסרבטיבי במקום נציג אחר של סיעת מר"צ שהתפטר מהמועצה הדתית. בעתירה הזאת, שהגיש המרכז לפלורליזם יהודי ביום 7.2.00, טוענים העותרים, כי שר הדתות משהה מזה כשנה וחצי (!) הליך חילופי גברי של נציג מטעם סיעת מר"צ במועצה הדתית בעיר, מכיוון שהנציג החדש נמנה עם הזרם הקונסרבטיבי. לאחרונה העביר השר את העניין להכרעת ועדת שרים על-פי חוק שרותי הדת

היהודיים ועל כן נדרשה גם הוועדה להשיב לעתירה (בג"ץ 1008/00).

רעננה

המרכז לפלורליזם יהודי הגיש ביום 11.7.00 עתירה בשם סיעת מר"צ במועצת עיריית רעננה ונציגיה למועצה הדתית כנגד השר לענייני דתות, מועצת עיריית רעננה ואחרים. בעתירה דורשים העותרים, כי נציגת סיעת מר"צ תוכרז כחברה במועצה הדתית תחת מועמדת אחרת שאותה בחר שר הדתות, כביכול מטעם מר"צ.

בעתירה נטען, כי המועמדת מטעם מר"צ, הגב' יהודית קצין, נגרעה מרשימת המועמדים למועצה הדתית אך ורק בשל היותה חברה בתנועה ליהדות מתקדמת ותחתיה מינה שר הדתות אשה אחרת שכלל לא הייתה מועמדת מטעם מר"צ ואף הביעה את התנגדותה המפורשת להתמנות למועצה הדתית. העותרים טוענים, כי שר הדתות פעל על-פי שיקולים זרים, מפלים ובלתי סבירים, ודין החלטתו להתבטל. בנוסף לכך טוענים העותרים, כי בהצבעה במועצת העירייה השתתפו שני חברי מועצה שהם גם מועמדים למועצה הדתית, ובמעשה הזה פעלו תוך ניגוד עניינים חמור ולפיכך ההצבעה בטלה.

בית המשפט החליט להקפיא את המשך מינוי המועצה הדתית בעיר עד לתגובת המשיבים (בג"ץ 4979/00).

ציוני דרך

סחר בנשים – עבירה פלילית

חוק העונשין (תיקון מס' 58 – עבירות זנות, מין ותועבה)

שונות, כגון טיפול בילדים ובזקנים, תיירות ומלצרות. חלקן יודעות, כי הן עומדות לעבוד בזנות, אך אף אחת מהן אינה מצפה ליחס ולתנאים שבהן הן מוחזקות בישראל.

מן העדויות שהגיעו לידי אמנסטי, הנשים מוחזקות לרוב בתנאי כליאה, ללא יכולת להתקשר אל מחוץ לבית הבושת וללא יכולת לצאת לבד מחוץ למקום. הן מאולצות לקיים יחסי מין עם מספר רב של גברים ביום והתנגדות עלולה לגרור למכות, איומים והתעללויות אחרות, כולל אונס. הסרסורים מחרים את הדרכונים, מסמכי זיהוי אחרים וכרטיסי הטיסה של הנשים והן אינן פונות למשטרה פן תעצרנה. מכספי האתנן שמשלמים הלקוחות מקבלות הנשים רק חלק קטן. סכומים נכבדים "מנוכים" ממשכורתן כדי לכסות את הוצאות הבאתן ארצה. במקרים רבים הנשים נמכרות לסרסור אחר במעין "מכירה פומבית" והן נאלצות לעבוד ללא שכר, כדי "להחזיר את ההשקעה".

על-פי הדו"ח, רשויות אכיפת החוק והרווחה בישראל לא פעלו למיגור התופעה, בנפרד או בשיתוף פעולה ביניהן, חרף העובדה שהבעייה מוכרת. לא נעשה מאמץ לאכוף את החוק הקיים ואין חקיקה מספקת למיגור התופעה.

עמדה: פעולה נמרצת והגנה לנשים

המבחן האמיתי של החברה הישראלית הוא באכיפת החוק: גילוי העבריינים, העמדתם לדין והענשתם בעונשים שישקפו את חומרת מעשיהם. ראוי גם לפעול ליצירת אמצעים חוקיים ומינהליים להגנה על הנשים הנפגעות: הקמת מקלטים, מתן מעמד זמני חוקי בארץ לצורך עדות ותאום עם רשויות החוק בארצות מוצאן כדי להגן עליהן עם שובן הביתה.

ומאחר שהזכרנו חרם צרכנים: ראוי לציבור צרכני השרות הזה לשקול גם כאן חרם צרכנים.

הכנסת הגיבה בצורה נחרצת לפרשת הסחר בנשים שהעסיקה את הציבור בעקבות דו"ח אמנסטי בנושא הזה וקבעה ביום 12 ביולי 2000 בצורה נחרצת: סחר בנשים לצורך זנות והבאת נשים לצורך זנות ממדינה אחרת הם עבירה פלילית הגוררת עונש מאסר. הכנסת קיבלה זאת ברוב של 50 תומכים ללא מתנגדים ועוד 5 נמנעים במסגרת תיקונים שהכניסה בחוק העונשין, בפרק העוסק בזנות ותועבה, הודות למאמץ מיוחד של חברת הכנסת יעל דיין (ישראל אחת).

מעתה קובע החוק במפורש: "המוכר או קונה אדם להעסקתו בזנות, או המתווך למכירה או קנייה כאמור, דינו מאסר שש עשרה שנים. לעניין זה "מכירה או קנייה" – תמורת כסף, שווה כסף, שרות או טובת הנאה אחרת." יתרה מזאת: "הגורם לאדם לעזוב את המדינה שבה הוא מתגורר כדי שיעסוק בזנות, דינו מאסר עשר שנים.

תיקונים נוספים בפרק הזה בחוק העונשין עניינם הגדרה מדויקת יותר של עבירות שונות בענייני מין והחמרה בעונשין על העברות האלה. בין היתר הוכנס תיקון הקובע במפורש כי ניצול יחסי מרות, תלות, חינוך או השגחה לצורך מעשה זנות גורר עונש של עשר שנות מאסר והוחמר לכדי עד 20 שנות מאסר ניצול קטין לזנות.

דו"ח אמנסטי אינטרנשיונל

ביום 18.5.00 פרסם ארגון אמנסטי אינטרנשיונל דו"ח על כך שבישראל מתקיים סחר בנשים לצורך תעשיית הזנות בישראל, באופן המפר את זכויות האדם. על-פי הדו"ח רשתות של סרסורים וסוחרים מביאות מדי שנה לישראל מאות נשים ממדינות חבר העמים לצורך זנות. רבות מן הנשים מתפתות לבוא לישראל על סמך הבטחות כי ירוויחו כסף רב בעבודות